

Artikulační báze v nizozemštině a v češtině

Marta Kostelecká

Ústav germanistiky, nordistiky a nederlandistiky

Gracht!

Gracht?

STRUKTURA PŘEDNÁŠKY

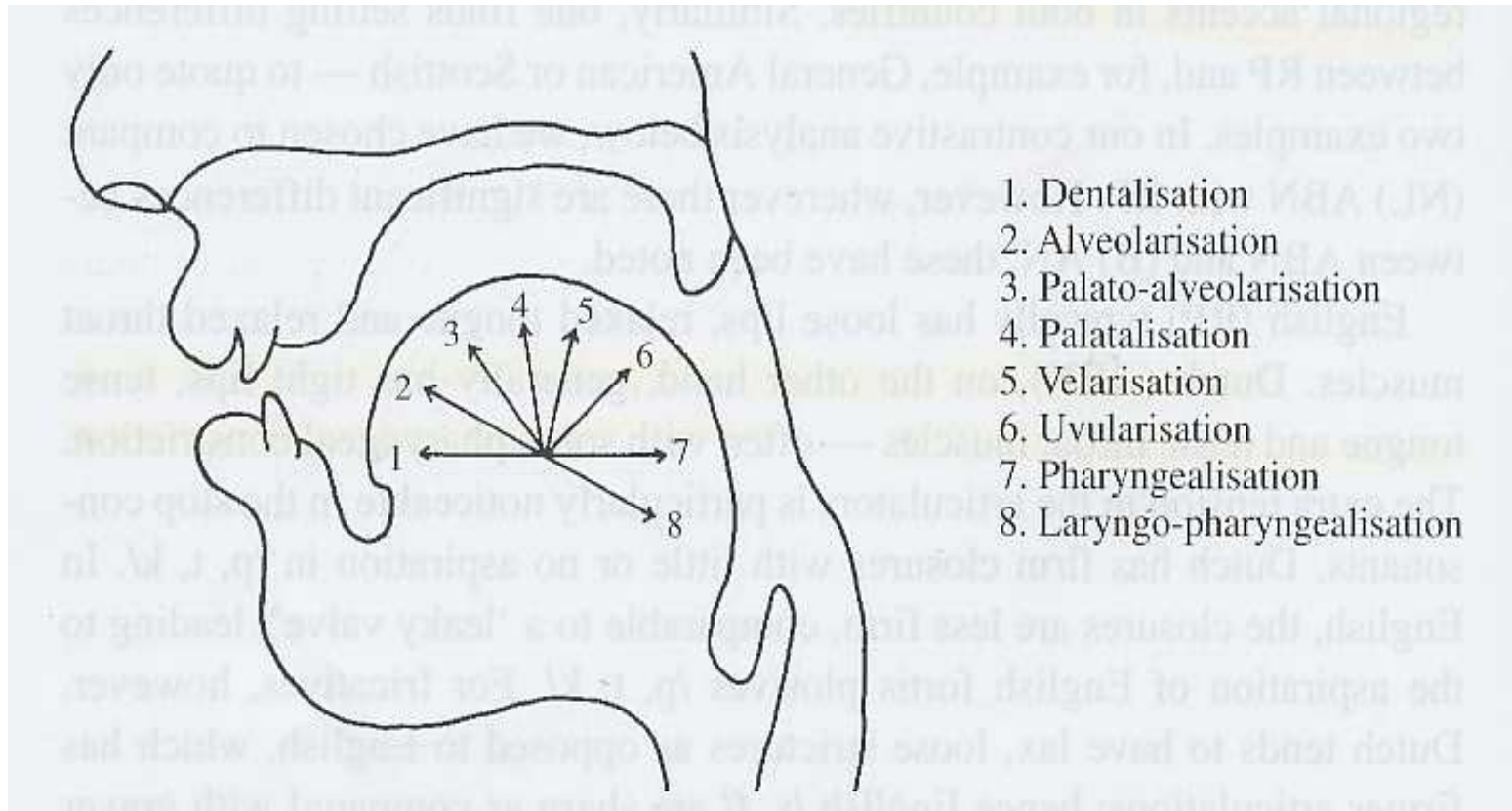
- ◉ A) artikulační báze (AB) či artikulační práce jednotlivých artikulátorů
- ◉ B) AB severní a jižní nizozemštiny u vokalismus a konsonantismu
- ◉ C) AB nizozemštiny pro české mluvčí jako model

ARTIKULAČNÍ BÁZE

- ◉ *„Celkové nastavení mluvidel a jejich mechanismu, aktivních a pasivních artikulátorů, které jsou nezbytné pro pohodlné, úsporné a plynulé spojování a členění jednotlivých zvuků do harmonického rozeznatelného celku, který vytváří etablovanou výslovnost daného jazyka.“*

(Honikmanová 1964, s. 73, překlad MK)

VOICE QUALITY SETTINGS

- John Laver, 1980, in Collins and Mees, 2003, s. 222

VOKALICKÝ SYSTÉM NL A CZ

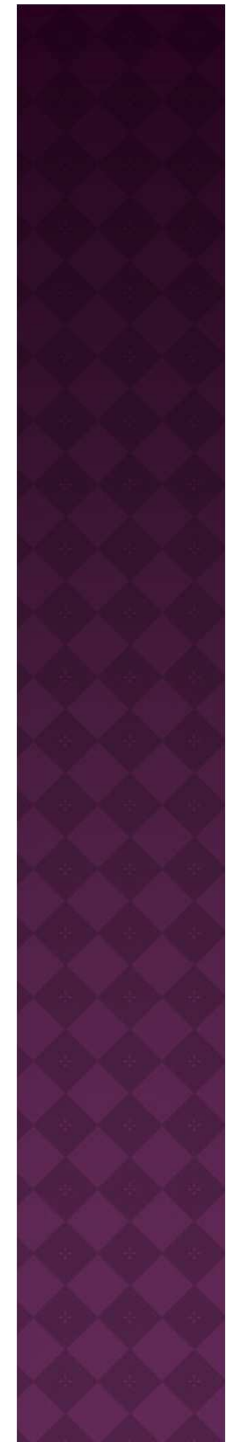
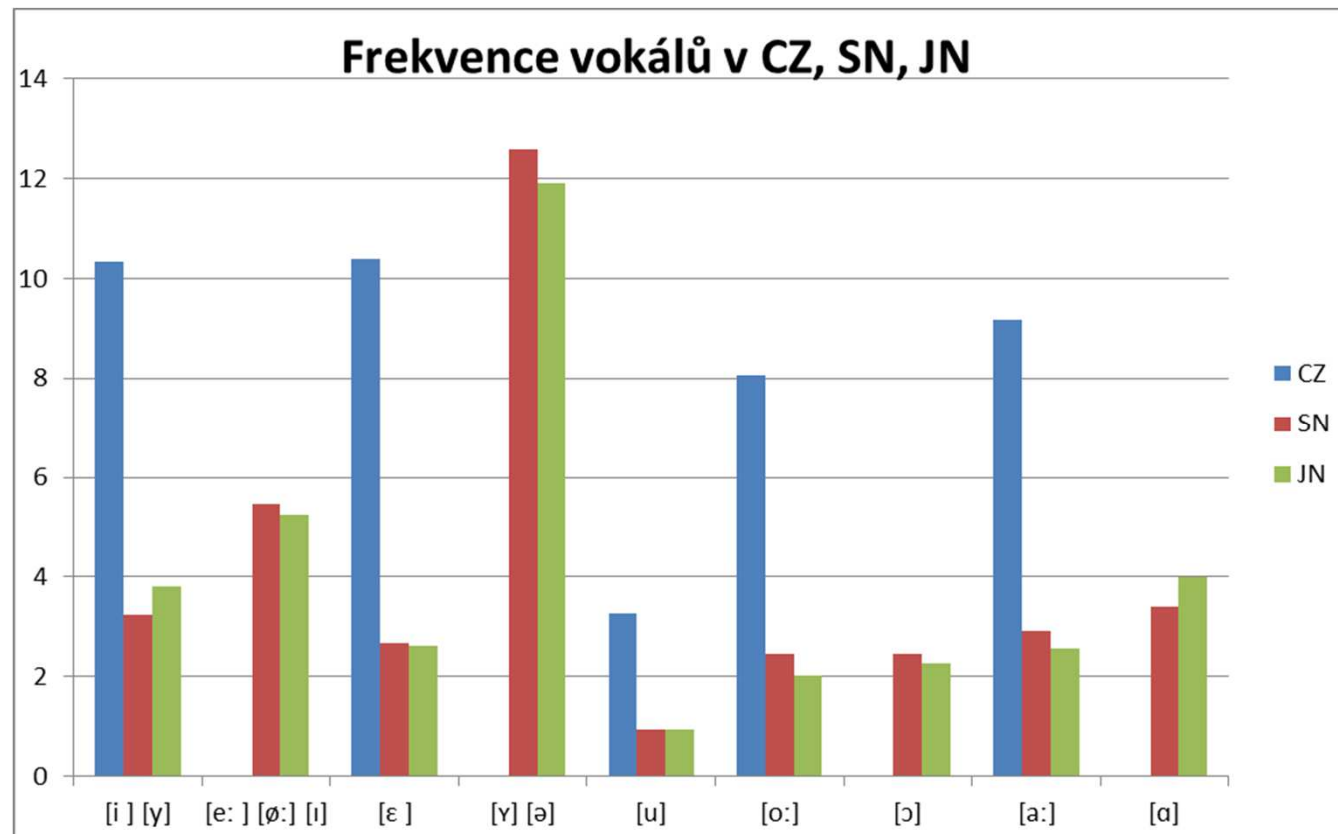
- Tabulka 1: Přehled nizozemských vokálů

	přední	střední	zadní
vysoké	[i] [y]		[u]
středové zavřenější	[e:] [ø:] [ɪ]		[o:]
středové		[ə] [ɤ]	
středové otevřenější	[ɛ] [œ:]		[ɔ]
nízké		[a:]	[ɑ]

- Tabulka 2: Přehled českých vokálů

	přední	střední	zadní
vysoké	[i:] [ɪ]		[u] [u:]
středové	[ɛ:] [ɛ]		[o] [o:]
nízké		[a] [a:]	

FREKVENCE AB U VOKALISMU

PŘÍKLADY

◎ 1) Artikulační práce rtů

[ø:] např. ve slově *deur* [dø:r] 'dveře', [y] ve slově *buurman* [b'y:rman] 'soused', [ʏ] ve slově *zus* [zʏs] 'sestra' a [ə] v koncovce slova *maken* [m'a:kə] 'dělat'
[e:] ve slově *mees* [me:'s] 'sýkora'

◎ 2) Artikulační činnost jazyka

minimální páry: [e:] x [ɛ] a [o:] x [ɔ] např. ve slovech: *mes* x *mees* ['mɛs] x ['me:'s] 'nůž', 'sýkora', *poot* x *pot* ['po:t] x ['pɔ:t] 'hrnec', 'noha zvířete'

Srovnání AB - vokály

Tabulka 3: Porovnání artikulačníchází nizozemštiny a češtiny na základě výslovnosti vokálů

	severní nizozemština	jižní nizozemština	čeština
rtý	výrazná retní artikulace, více zaokrouhlování a zaostřování, napjatost	výrazná retní artikulace, více zaokrouhlování a zaostřování, napjatost	méně výrazná retní artikulace nenapjatost
dolní čelist	větší čelistní úhel, více artikulačních pohybů	větší čelistní úhel, více artikulačních pohybů	menší čelistní úhel, méně artikulačních pohybů
jazyk	více pohybů, více artikulačních pozic s ohledem na kvalitu vokálů, velká aktivita radixu a dorza napjatost	více pohybů, více artikulačních pozic s ohledem na kvalitu vokálů, velká aktivita radixu a dorza napjatost	dorzum nejaktivnější, jazyk spočívá především v neutrální nenapjaté pozici
velum/měkké patro	nosní i hrdelní dutina aktivní	nosní i hrdelní dutina aktivní, semikontinuální nazalizace	nosní dutina není aktivní

PŘEHLED A SROVNÁNÍ DIFTONGŮ NL A CZ

- Tabulka 4: Přehled NL a CZ diftongů

Nizozemské diftongy	[ɛi],	[au]	[œy]
České diftongy	[ɛ̥ɪ]	[ḁu]	[o̥y]

- Tabulka 5: Srovnání AB NL a CZ u diftongů

	Diftongy
severní nizozemština	diftong pohybový klesavé diftongy
jižní nizozemština	častá realizace původního diftongu jako monoftong
čeština	diftong polohový obě složky plně realizovány klesavé diftongy

KONSONANTY

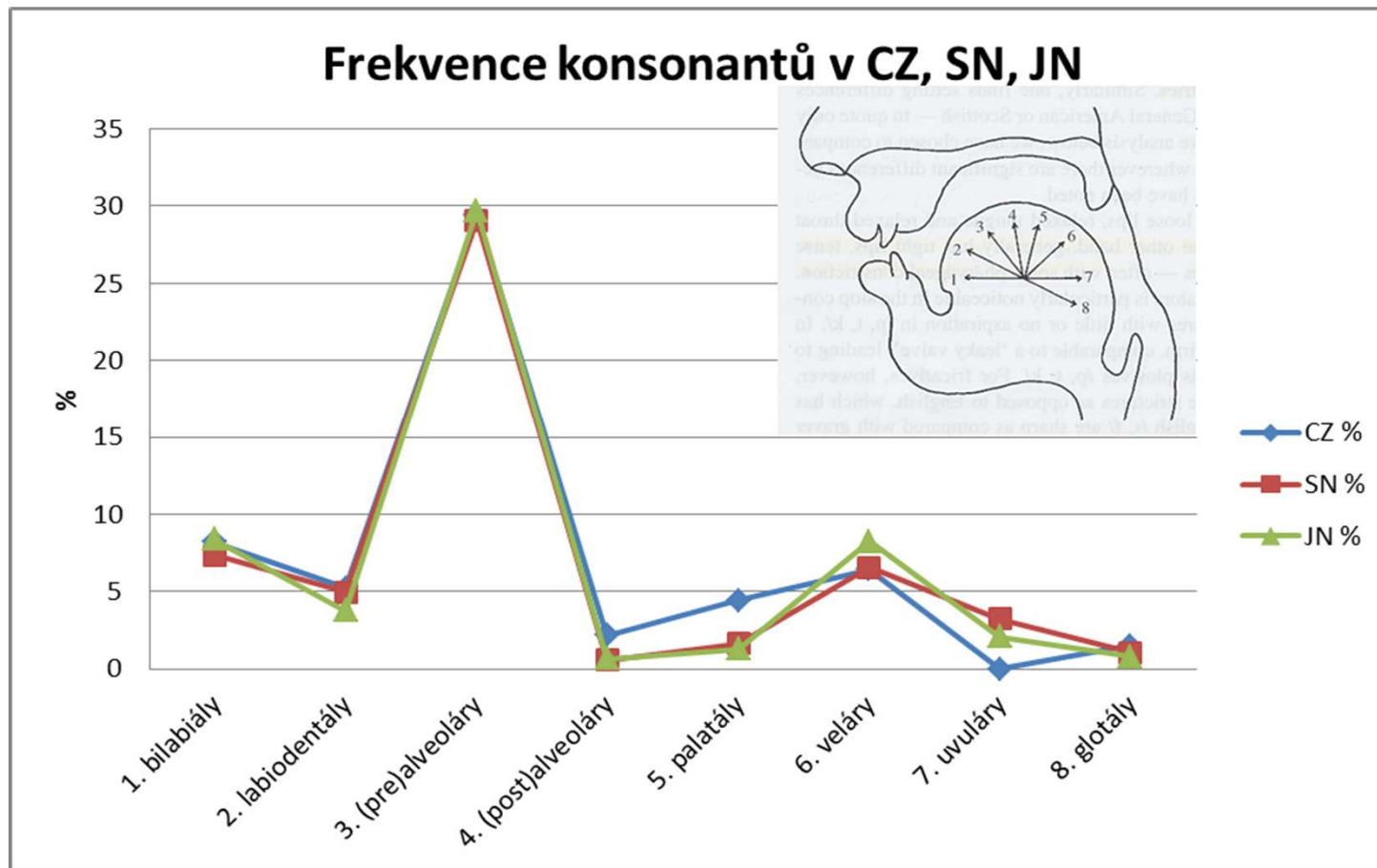
○ Tabulka 6: Přehled nizozemských konsonantů

bilabiály	[p], [b], [m], [w]
labiodentály	[f], [v]
prealveoláry	[t], [d], [n], [s], [z], [l]
postalveoláry	[ç], [ŋ], [ʃ], [ʒ]
palatály	[j]
veláry	[k], [ŋ], [x], [ɣ]
uvuláry	[χ]
glotály	[ɦ]

○ Tabulka 7: Přehled českých konsonantů

bilabiály	[p], [b], [m]
labiodentály	[f], [v]
prealveoláry	[t], [d], [n], [s], [z], [t̚], [d̚], [l]
postalveoláry	[ʃ], [ʒ], [tʃ], [dʒ]
palatály	[j], [ç], [ɲ]
veláry	[k], [x], [g]
glotály	[ɦ]

FREKVENCE AB U KONSONANTISMU

SROVNÁNÍ AB - KONSONANTY

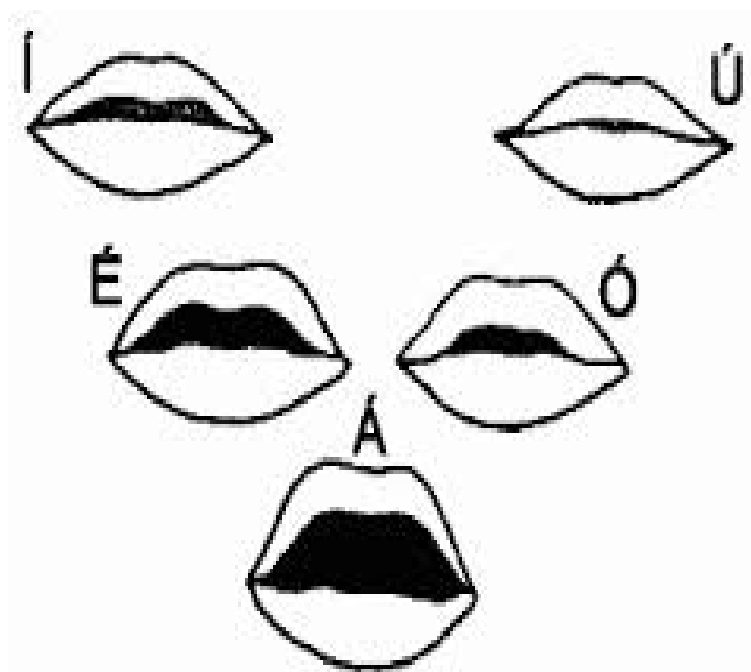
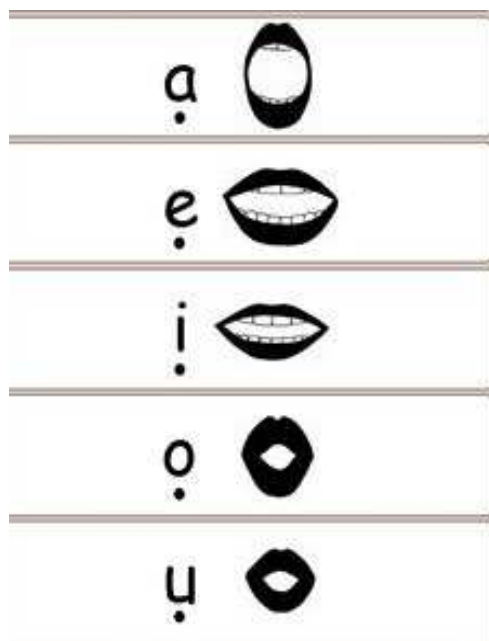
Tabulka 8: Porovnání artikulační práce nizozemštiny a češtiny na základě výslovnosti konsonantů

	severní nizozemština	jižní nizozemština	čeština
rty	„zaokrouhlené rty, dokonce spíše našpulené“ Lowie (2004, s. 8) napjaté, napjatost zevnitř	„zaokrouhlené rty, dokonce spíše našpulené“ (tamtéž, 8) napjaté, napjatost zevnitř	Méně intenzivní aktivita rtů, nenapjaté
dolní čelist	lehce pootevřená, ale napjatá	lehce pootevřená, ale napjatá	minimální čelistní úhel, nenapjatá
jazyk	dorzum aktivní radix aktivní, lehce tlačěn směrem dolů hmota jazyka: konvexní	dorzum aktivní radix méně aktivní, hmota jazyka: konvexní	dorzum aktivní radix neaktivní hmota jazyka: konvexní
velum	nenapjaté, semikontinuální nazální charakter	nenapjaté, semikontinuální nazální charakter	napjaté nosní dutina není aktivní u jiných hlásek než u nazál

ZÁVĚRY

- ◉ 1) artikulační báze - soubor mluvních pohybů aktivních artikulátorů vůči pasivním + obecné nastavení artikulátorů
- ◉ 2) artikulační báze - pomůcka pro nácvik výslovnosti a pro odstranění chyb ve výslovnosti
- ◉ 3) jižní či severní nizozemština?

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

OTÁZKY K ZAMYŠLENÍ

- 1) Co to je artikulační báze v mateřském jazyce?
- 2) Co se myslí artikulační bází ve výuce cizího jazyka?
- 3) Jaké jsou hlavní rozdíly v artikulační práci rtů a čelisti u vokálů NL a CZ?
- 4) Jaké jsou hlavní rozdíly v artikulační práci aktivních a pasivních artikulátorů u konsonantů?
- 5) Co se myslí pojmem *voice quality settings* a jak se odráží v charakteristice NL a CZ?